

ז.ה.ל.צ.י.ב.

ספר

מחשבת מוסר

ספר שלישי

שיחות מוסר והתבוננות
שנאמרו בישיבת פוניבז'

מפי

מרן ראש הישיבה, צדיק מושל ביראת אלקים
רבן של ישראל

רבינו הגדול רבי **אלעזר מנחם מן שך** זצוקללה"ה

אלול ☆ ימים נוראים

נכתבו ונערכו בסייעתא דשמיא ע"י
הרב הגאון ר' ברוך מרדכי שנקר שליט"א

תשס"ו לפ"ק

ישיבת רשב"י בני ברק
ישיבתו של רבינו הגדול בעל אבי עזרי זיע"א

א

הכרת המשפט ותביעת התורה מהאדם

נהוג שביום זכרון של אדם, מדברים ממעלת האדם ושבחיו, אך באמת התועלת והזכות בזה היא רק עד כמה שבני אדם יושפעו ויתעוררו ממנו, וכמה שיגרם שעל ידו בני אדם יתרוממו ויתעלו יותר, וישיגו הבנה נוספת, זו היא הזכות לנפטר. ולכן נאמר כעת ענינים שיכולים לעזור, והרי נמצאים אנו בערב ימי הדין, שאמנם הם נקראים "ימי רחמים", אך הרי הם ימי דין וימים של עשיית חשבון.

ישנם שני ענינים שכל אחד צריך להבהיר לעצמו, וכאשר הם יהיו ברורים לו, הם יוכלו לעשות אצלו מהפכה, ואומר לכם כמה דברים שראיתי, דברים שהייתי ממש נבהל ומשתומם מהם, וכעת התבוננתי בהם.

ההכרה בצורך במשפט לעשיית צדק

אחד הדברים שחייב להיות ברור אצל האדם, הוא שענין הדין והמשפט הוא מהדברים המושכלים ביותר, המושכל הראשון והמושכל הסופי אצל האדם הוא שמוכרח להיות משפט. כי ביאור ענין המשפט הוא צדק, שכאשר עושים עוולה יש צורך לתת על כך דין ולקבל עונש, וכאשר עושים דבר טוב - צריך שינתן שכר, כי זהו הצדק, וזהו גדר המשפט. זה מובן לכל אדם, ואין צורך להיות פילוסוף גדול כדי להבין שתמיד יש צורך שיהיה צדק ודין.

מצוי ששני אנשים רבים ביניהם, או הולכים לדין תורה, ואחד טוען ואומר - לא איכפת לי לשלם עוד מאה לירות, אבל מדוע הוא עושה כך, לא הדבר בעצמו מפריע לי, אלא מדוע הוא נוהג עמי כך, וכדומה. מהי ההבנה בטענה זו? כי האדם מבין ומכיר שצריך להיות צדק בעולם, שיש לנהוג כראוי.

ובאמת בלא משפט אין העולם יכול להתקיים, הנה כמדומה שאם נאמר לאדם - ניתן לך הון רב, אלף אלפים דינרי כסף, ותדור בעיר שידוע ומפורסם שאין בה שלטון ואיש הישר בעיניו יעשה, כשהאחד רוצה הוא מכה את חבירו, אם ברצונו להרוג - הוא הורגו, ברצותו לגנוב הוא גונב, אין מי שיאמר לו מה לעשות. בודאי אין אדם שיסכים לכך, כי מה תועלת תהיה לו בכל הממון שיקבל, אם לאחר שעה יתגפלו עליו ויקחו זאת ממנו? וכבר אמרו חז"ל (אבות ג ב) אלמלא מוראה של מלכות, איש את רעהו חיים בלעו. ואם כן, ענין זה שצריך משפט הוא דבר מושכל.